

ADRIAN DINU RACHIERU

„CULOARUL” PORA

Martor și actant, explorând propria-i biografie și răsfoind melancolizat „albumul uman”, Mircea Pora ne propunea, prin volumul *De la Ohaba la Paris* (Editura *Eikon*, 2022), o carte recapitulativă. Cu un subtitlu lămuritor („viața mea pe scurt”), volumul, aparținând unui *inadaptat*, se înscria pe lista „prozatorilor dublei experiențe”, cum sesiza, cândva, Andrei Bodiu, înregistrând fie anii de început ai comunismului neaoș, represiv, infuzând spaima („ani de neuitat”) sau perioada ceaușismului târziu, fie postcomunismul biruitor, încurajând impostoriada, grobianismul, când „falșii se simt bine”. Până la „saltul în gol”, când, „cam nepregătit”, protagonistul, părăsind „cușca numită România”, devenit „parizian”, își contemplă eșecul; el, „un mic valah în prag de-mbătrânire”, învățând limba, risipind C.V.-uri („peste tot”), acceptând servicii trecătoare, se lovește de indiferența celorlalți. Cu „gândul la metafore”, cu o căsnicie „dusă pe copcă”, însingurat, își va *regăsi drumul* (după patru ani francezi) revenind în bătătura patriei. Iată, într-un mic rezumat, traseul existențial fragmentarizat, dezarticulat, reînsuflețit, cu ceață și goluri, proiectând colocvial, pe ecranul timpului, în istoria mică, foiala umbrelor, tentații, monotonie, răceală etc., pe fundal melancolizat.

Să observăm că, deși temeinic așezat în peisajul literar (nu doar timișorean), beneficiar al salvelor de entuziasm care, în timp, i-au însoțit volumele, prozatorul Mircea Pora, urmărit de câteva neofilite prejudecăți, are încă un statut ambiguu. Prima dintre ele ar fi *superstiția romanului*. Om al fragmentului, Mircea Pora n-a „trecut” – proclamă unii – proba. Străin acum de intemperanțele și insurgențele unei vârste, el se cheltuie pe spații mici și poate părea (celor neatenți la desfășurările sale prozastice) „fără suflu”. O altă prejudecată privește povara unor etichete. Considerat, printr-o lectură eronată, un autor satiric, încropind o saga bănățeană comică, închizând un suculent stil zonal, el pare „stigmatizat”. Deși, repetăm, s-a așezat gospodărește în peisaj și cărțile sale n-au trecut neobservate. Dar chiar prozele sale au un statut echivoc, nota, cu îndreptățire, Olimpia Berca. Fiindcă acest fragmentarism, închipuind – din cioburi epice – o posibilă frescă bănățeană nu îngăduie o docilă aliniere la un gen. În plus, Mircea Pora dovedește o dezarmantă consecvență, găsindu-și, chiar de la debut, tonul. Avem în vedere, negreșit, abilitatea discursivă, propunând nivele de lectură, mânuirea antifrazei (cf. Eugen Dorcescu) și, nu în ultimul rând, infiltrațiile ironice, catifelate însă, oricum în doze homeopatice. Textele sale eliberează valența confesivă, împrăștie un abur melancolic, vorbesc despre „fericirea de-a fi trist”. Iar ochiul auctorial, fără a cădea în ispita (frenezia) invenției, se dedă la scenariul reluărilor, iubind jocul în oglinzi. Parcă

un eu multiplicat cotropește pagina, încărcând-o cu *ironie melancolizată*.

Observator nemilos al „haosului valahic", vădind finețe descriptivă și capacitate inventivă, peisagist cu tribulații melancolice, mixând economicos – în prozele sale „șoade", cu lexic pestriț, – exasperarea, sarcasmul, lirismul, absurdul, umorul, tandrețea etc., Mircea Pora rămâne, totuși, un autor „rău cunoscut", constata Bedros Horasangian, invitând la o necesară *reevaluare*. Într-adevăr, autorul *Bidonul*-ui (Editura Eikon, 2015), „fabricant de fantasmagorii", a fost văzut, la start, ca „un Mesia al umorului", dăruindu-ne, zicea Șerban Foarță, „un lucru foarte rar, râsul". Sau, surprinzător, ca un continuator al târgoviștenilor, pendulând între invenție și rememorare, cu texte semificționale. Debutând târziu, la 37 de ani, în volumul colectiv *Drumul cel Mare* (*Facla*, 1985), el se dorea o *ființă veche*, trezind amintirile, folosind substanță autobiografică, investigând lumea măruntă, fără complicate strategii narative (căzând, la alții, în „sofisticăreală"), fixând tipuri și tertipuri într-un fabulos insectar. Paradoxul e că prozatorul, deja subiect de monografie (semnată de Dorin Murariu, în 2013), deci „clasicizat", faimos în mitologia locului nu se bucură de vizibilitatea meritată. Deși Pora însuși recunoștea, cu orgoliu, că „nu seamănă cu nimeni din proza anilor '80". El cercetează, prin personaje sumar creionate, empatizate, lumea românească, oferindu-ne un „spectacol al destrămării". Arta evocării impune prin precizia amănuntelor, retrăind „timpuri de râsu-plânsu", radiografiate cu ochi de moralist. Cu deosebire, în ipostaza de „cronicar al noroaielor", Mircea Pora corectează viziunea paradisiacă a lui Sorin Titel, refuzând memoria băsmuitoare. E drept, capriciile rememorării întrețineau, la Sorin Titel, o „beatitudine somnolentă", închipuind – tot sub amenințarea destrămării – firavul *adevăr posibil*, dorind a ține în loc „clipa cea repede"; țesând, fără a ajunge la sublimare mitică, *istorii* estompate, înecate în aburii trecutului, insinuând – prin repetiție – că totul „a fost doar un fel de părere". Or, la Mircea Pora totul e riguros exact. Nu o privire blând-înțelegătoare pogoară peste această lume, nu memoria băsmuitoare și pecetea melancolică estompează asperitățile ei. La Titel *distanțarea* avea un efect feeric și, împăcat cu lumea, eroul titelian vrea să-i afle „gustul". Suntem într-un spațiu neatins de mersul Istoriei, nimbat de o lumină paradisiacă, departe de ceea ce Eliade numea „teroarea Istoriei". Personajul, confiscat de o bucurie a existenței „pe care nimic nu o poate întuneca", gusta, așadar, aproape la modul eminescian, viața „dureros de dulce". Dragostea, suferința, se ivesc din pliurile existenței și ne aruncă într-o seninătate îndoliată (cf. Valeriu Cristea). Și atunci, pieritorul trup deslușește mesajele adânci ale ființei, descoperă „umbra otrăvită" și moartea pânditoare. Pora propune, la rându-i, o posibilă *sagă bănățeană*, fără respirație largă, romanescă. Cine a citit splendidele pagini despre „praful și noroaiele Ohabei", despre acea cădere în infern, într-un sat *suprarealist*, într-o zonă de poezie și gloduri abisale, ca „o întoarcere în timp" (v. Ruga), va fi de acord că un roman puternic se poate naște de aici. Plus *anii de ucenicie* în Capitală, unde – în casa Nemoianu – a avut șansa unor întâlniri cu „indivizi literari", la care, firește, asista „prin crăpătura ușii". Sau boema clujeană, într-un oraș „copleșit de lozinci", participant la maratonul studențesc al restaurantelor, așteptând „luminile Epocii de aur". Și, evident, teribila experiență a nevroticilor ani parizieni, aducând, în prim-plan, un inadaptat, pe „Domnul Nimeni". Așadar, o colecție bogată de evenimente decisive, dintr-o epocă cenușie, represivă, de la anii '50 (când un Costa sforăie în timp ce „lupta de clasă se întețește") până în anii agonici ai comunismului ceaușist, smulgându-se – după „anul ohabian" – din acel „mormânt de glod", *i-real*, cumva, cu un faimos cuplu (moș Ticu / baba Sida). Cu deosebire, credem, *Triptic*-ul impune, confirmând, peste ani, o veche observație a lui Radu Enescu, cel care ne invita să vizităm „consignația epică" a lui Mircea Pora. Încât, pe această melancolie de fond, glazurată ironic, prozatorul s-ar fi putut încerca și într-o aventură romanescă.

Să notăm că proza lui Mircea Pora stă, toată, sub semnul extincției. Dar, observăm, o extincție fără morbidețe, împreunând melancolia și scepticismul. Dovedește înțelegere, tandrețe și ironie, dar cultivă și un comic mușcător, nelipsit de note sarcastice; personajele nu-și pot uita efemeritatea. Aici stă, după noi, cheia unei lecturi corecte. Mircea Pora convoacă o memorie fabuloasă, intervine *precis*, risipind cețurile amintirilor. Foarte „atent la amănunte", el ne invită, de pildă, în decorul parizian (cu valuri de mașini, lumea amestecată a bistrourilor, cleveteala străzii și muțenia telefonului ș.a.) sau, la fel de voluptuos, ne propune un „inventar" la

Mehadia. Sau ne deschide *Albumul Topolovăț,* cu vechile baluri și rugi, reanimând personaje de altădată care își părăsesc mormintele (Floare lu Mugieș, Moisică, preoteasa Tenzi ș.a.). Nu e vorba aici de ridurile unui scepticism obosit și de lamentațiile unui suflet vulnerat. În pofida deziluziilor, a disperărilor, prozele sale – contemplând spectacolul destrămării, așezând accente funebre – se scutură, spuneam, de morbidețe și își maschează sensibilitatea poetică cu o glazură ironică. *Exerciții de memorie*, de pildă, dă chiar tonul prozelor sale. Mircea Pora nu are fantezie slobodă, debordantă și nu invocă suflul demiurgic. Decorul postmodern îi anulează astfel de elanuri, ținând sub control actul textual și folosind, în funcție de împrejurări, scutul ironiei. Ceea ce își propune, finalmente, vizează tocmai recuperarea intimității. Fiindcă „anul ohabian", aruncându-l în „imperiul noroaielor", gara-sicriu (München) ori nevroza pariziană par mai degrabă a desemna o *i-realitate*. O existență iluzorie, amestecând visul, coșmarul, haosul, mizeria și, desigur, culoarea balcanică. Dar atât casa Nemoianu, un spațiu cultivat, cât și experiența franceză (o „ieșire" nu tocmai fericită, cum va recunoaște; vezi *Celălalt tărâm*, 1994) probează, mai degrabă, apăsarea singurătății. Copleșit de singurătate, acuzând „plictiseala oarbă", autorul scotocește, caută în om, probează și, finalmente, speră să se descopere pe sine – mărturisea într-un interviu. De unde senzația de eu multiplicat, ocupând *„Arhiva P."*. Proza lui Mircea Pora folosește, masiv, substanță autobiografică. Dar nu trebuie subestimată capacitatea lui inventivă (a se vedea, de pildă, exercițiul ficțional, plin de ciudățenii, în *Evghenii Andreevici*, punând sub lupă fenomenul scufundării; o destrămare lentă, „un praf pe care nimeni nu-l poate învinge"). Asta e și concluzia prozelor sale, purtând obsesia thanaticului, atenuată, totuși. Fie că e vorba de o „solidă uitare" (Moș Costa), fie că ne invadează trecutul (un Don Alonso, încremenit, este un „depozit de istorie"), vectorul epic traversează și coagulează acest fragmentarism deloc stenic: totul e zădărnicie, biruitor e doar „imperiul de praf". Descoperim aripile ce bat în gol. Iată concluzia care se desprinde privind „prin pânza vremii...". Iar autorul, departe de a fi un „cantitativ", se livrează ritmic, cu sinceritate. Încât, am putea conchide că toată proza lui Pora e, de fapt, o lungă războire cu „formele fără fond" (cf. Eugen Bunaru), forme care, din păcate, consfințesc un brand autohton. Prin demersul să anamnetic, sondând în propria-i biografie, cu tușe de umor negru, Mircea Popa – ca „turist al toamnei", sensibil, reflexiv, interiorizat – este un nume care merită, categoric, o altă vizibilitate.

Ce mai faceți, Maestre? (2019) adună texte risipite în varii publicații. După ce a părăsit frenezia combatantă de pe învolburatul front al jurnalisticii, după ce, luând distanță, istoric fiind, ne-a oferit – ca *martor* – însemnări grave despre anii trăiți în comunism ori, în execuții pamfletare, a narat despre „noua aristocrație", volumul pomenit găzduiește de toate. Poate fi și un jurnal al dezamăgirilor, dar nu la intensitatea prozelor din *Nicăieri* (1998), după cum, într-un text dedicat „anilor 50", va invoca acea „dungă de spaimă" într-o epocă a „înhățărilor", chiar dacă un Vasile, trecând pe la cor, piese, brigadă etc. se va „apropia" de ei. Tonul volumului vestește, însă, declinul. Petras / Moșul, un interpret de muzică populară, obișnuit cu ropotele de aplauze simte bătrânețea învăluitoare, speriat că „îi va lua vocea", încercând – pe „pânza imprecisă a vremii" – o recapitulare „pozitivă". Moartea dă târcoale, umbrele circulă prin aceste mici proze. Guido, de pildă, slalomând printre amintiri, își conduce pe ultimul drum *străMoașa*; Șandor, în *Transmisie*, relatează zborul spre neant; un Gârjoabă, ajuns în Viena de est pentru un interviu cu doctorul Pastorius, poartă discuții enigmatice, încercând „să iasă din ceață". O teamă vagă, neprevăzutul, năuceala, răsturnări de situație, chiar insinuările fantasticului, cu adieri eliadești, definesc proza care deschide volumul (v. *Budapesta...*), povestind despre o excursie ratată a Bătrânului și a Concubinei, salvator fiind euro-gugulanul Ion (Jean). Dincolo de tușa satirică (v. *Deputat și senator*), coborând în „România profundă", reconstruind Istoria (v. *Dosarul „Nunta"*) sau recompunând figura tatălui ori răscolind „depozitul de amintiri" din Casa Nemoianu, scrisul lui Pora se melancolizează. Sau devine brusc sarcastic când e vorba de febra pavoazărilor și zvonistică, chiar ironic și autoironic când autorul, în chip de reporter, „a pus mâna" pe un maestru cu liceul neterminat și ceva pușcărie (pentru furt), ciocnindu-se acolo, „norocos", de „oameni cu carte". În fond, proza titulară denunță hibele societății noastre postdecembriste, instaurând ierarhii mincinoase: „după ce-au venit *libertățile*, totul s-a dat peste cap, s-a dus la vale", constată – cu sinceritate – falsul maestru. Iar Mircea Pora, cu scrisul său vioi, cu pigment satiric (mascându-și decepțio-

nismul) rămâne un observator nemilos și un moralist infatigabil. *Îngândurat*, așadar, izvodind un șir de cărți, Mircea Pora are convingerea întremătoare că va fi citit (și interpretat) cum se cuvine. Fără complicații tehnice, adunând cu lentoare însemnări aparent – fugare, trăind sub fascinația banalului (împins în halucinanță) și conservând un parfum vetust (fără a repudia grotescul), cutreierată de o undă nostalgică, proza sa topește, pe pânza vremii, într-un fragmentarism „studiat", ironia și melancolia. Fie că recurge la „confesiunea indirectă", fie că ne oferă „un soi de memorii", Mircea Pora recunoaște că „amintirile nu-i dau pace". Au fost în această retrospectivă cotituri, salturi abrupte, „tot felul de șerpuiri". Sensibil, reflexiv, interiorizat, cu ochi de moralist, el rămâne un observator îngândurat. Și „o ființă neguroasă", mărturisea, gustând „fericirea de a fi trist". Mai apăsat decât precedentele volume, *Vorbesc singur* (2024) aduce, sub cupola amintirilor, timpurile îndepărtate, luminându-le cehovian: voci de peste timp, prieteni dispăruți, însingurarea, spectacolul destrămării. Totuși, un senator (v. *Vizită*) va descoperi că „e încă multă poezie în tot ce a rămas". Dar topolovicianul premiat Gofi, măcinat de emoții, revine în satul natal (v. *Între două trenuri*) cu o misiune din partea ministrului Chitic pentru a constata că așezarea „și-a pierdut suculența de altădată". Lumea lui Pârciu, stâlpul cârciumii, a apus. Dincolo de rememorările sentimentale și alunecările onirice, Mircea Pora are, spunea Tudor Crețu, *o muză neagră*: Realitatea. Va schița, traversând „anii de tunel", tablouri de epocă din cioburi epice. Ca optzecist întârziat, atipic, reprezentând două mari familii bănățene (Nemoianu, Pora), autorul *Indiilor galante* (1993, veritabilul debut), Mircea Pora cultivă, în regim semi-ficțional, o proză ego-centrată, închipuind o posibilă frescă bănățeană. Confesiv și seductiv, vădind sensibilitate poetică, el obligă la o mai dreaptă evaluare / reevaluare.

